

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 173/05-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. septembra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Alexandra Bröstla a Ľudmily Gajdošíkovej o sťažnosti A. R., K., zastúpenej advokátom JUDr. J. Č., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

3. A. R. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II p o v i n n ý jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. A. R. p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. J. Č., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. júna 2005 doručená s'ťažnosť A R., bytom K., (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. J. Č., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a jej práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97. Predmetom konania, v ktorom má s'ťažovateľka postavenie žalovanej (odporkyne) v 18. rade, je určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Namietané konanie začalo 11. februára 1997; s'ťažovateľka sa stala účastníčkou tohto konania po nadobudnutí právoplatnosti uznesenia o rozšírení okruhu žalovaných vo februári 1999. S'ťažovateľka podala 24. mája 2005 s'ťažnosť na priet'ahy v konaní orgánu štátnej správy súdu (predsedovi okresného súdu) podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní s'ťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení

neskorších predpisov. Predseda okresného súdu uznal sťažnosť sťažovateľky v zásade za dôvodnú.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokoval podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením č. k. II. ÚS 173/05-13 zo 14. júla 2005 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval ústavný súd sťažovateľku a okresný súd, aby oznámili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, a okresný súd aj na vyjadrenie k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľky oznámil ústavnému súdu, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, a predložil ústavnému súdu vyčíslenie trov právneho zastúpenia spolu 5 302 Sk (za dva úkony právnej služby plus dvakrát režijný paušál) v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“).

Okresný súd sa k sťažnosti vyjadril takto:

„Keďže vyjadrenie k sťažnosti na prieskumy v danej veci som už Ústavnému súdu SR zasielal dňa 26. 10. 2004, v prílohe Vám zasielam rovnopis uvedeného stanoviska, v ktorom je obsiahnutá aj chronológia vo veci vykonaných procesných úkonov.

V danom konaní bolo podaných viacero ústavných sťažností, preto som ďalšie vyjadrenia zasielal Vášmu súdu v dňoch 27. 1. 2005, 15. 3. 2005, 16. 3. 2005, 30. 3. 2005, 25. 5. 2005 a 12. 8. 2005.

Spolu s vyjadrením zo dňa 27. 1. 2005 bol odosielaný aj predmetný spis, ktorý bol tunajšiemu súdu vrátený dňa 22. 3. 2005. Opätovne sa tento spis nachádzal na Vašom súde v období od 26. 5. 2005 do 28. 6. 2005 a znova Vám bol odoslaný spolu s vyjadrením zo dňa 12. 8. 2005 a vrátený dňa 25. 8. 2005.“

Vo vyjadrení z 26. októbra 2004 okresný súd uviedol:

„ - predmetný spor možno hodnotiť ako skutkovo náročný už s ohľadom na jeho predmet a nutnosť vykonať rozsiahle dokazovanie pri potrebe zabezpečenia procesných podmienok pre konanie vo veci vzhľadom na vysoký počet účastníkov daného konania.

- chronológia procesných úkonov:

- žaloba spolu s návrhom na vydanie predbežného opatrenia bola podaná dňa 11. 2. 1997.

- dňa 12. 2. 1997 bol žalobný návrh zaslaný žalovaným na vyjadrenie v lehote 3 dní.

- dňa 27. 2. 1997 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom bolo vyhlásené uznesenie, ktorým bol návrh na vydanie predbežného opatrenia zamietnutý.

- dňa 7. 3. 1997 bolo vyššie uvedené uznesenie odoslané účastníkom konania; právoplatnosť nadobudlo 1. 4. 1997.

- dňa 8. 4. 1997 bol určený termín pojednávania na 9. 6. 1997; na uvedenom pojednávaní bolo navrhnuté pristúpenie ďalších účastníkov do konania na strane žalovaných a pojednávanie bolo odročené na neurčito.

- dňa 16. 6. 1997 bol žalobca urgovaný na predloženie dvoch rovnopisov žaloby a presné označenie žalovaného v 4. rade.

- dňa 13. 3. 1998 bol žalobca opäť vyzvaný na oznámenie adres žalovaných v 3. a 4. rade.

- dňa 10. 7. 1998 bolo vydané uznesenie o pripustení do konania žalovaných v 3. až 5. rade.

- 5. 8. 1998 bol určený termín pojednávania na 5. 11. 1998. Na uvedenom pojednávaní súd pripustil vstup do konania žalovaným v 6. až 62. rade. Pojednávanie bolo odročené na 18. 3. 1999.

- dňa 8. 2. 1999 bolo pojednávanie, určené na 18. 3. 1999, preročené na 8. 3. 1999 a tiež bolo vypracované uznesenie o pripustení účastníkov do konania na strane žalovaných v 6. až 53. rade.

- na pojednávaní, konanom dňa 8. 3. 1999, bol vyhlásený rozsudok.

- proti rozsudku podal odvolanie žalobca dňa 28. 4. 1999 a toto bolo dňa 12. 5. 1999 doručované na vyjadrenie žalovaným.

- dňa 14. 6. 1999 podal žalobca návrh proti dvom žalovaným na vydanie predbežného opatrenia, o ktorom konajúca sudkyňa rozhodla dňa 13. 7. 1999. Aj proti tomuto uzneseniu podal žalobca dňa 3. 8. 1999 odvolanie.

- v dôsledku podaných odvolaní bol spis dňa 18. 10. 1999 predložený na rozhodnutie Krajskému súdu v Košiciach, odkiaľ bol vrátený tunajšiemu súdu dňa 4. 5. 2001 s rozhodnutím, ktorým bol rozsudok zrušený a v rozsahu zrušenia vec vrátená na ďalšie konanie.

- dňa 4. 3. 2002 bol daný pokyn pre doručenie rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach účastníkom konania a zároveň bola vypracovaná výzva pre žalobcu v zmysle zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Košiciach.

- dňa 10. 5. 2002 bolo doručené podanie žalobcu, ktoré bolo 30. 7. 2002 doručované žalovaným.

- dňa 10. 3. 2003 bol určený termín pojednávania na deň 9. 4. 2003; uvedené pojednávanie bolo z dôvodu práceneschopnosti konajúcej sudkyne odročené na neurčito.

- dňa 3. 11. 2003 JUDr. V. K., ktorá vo veci konala, nastúpila na materskú dovolenku, preto boli všetky nevybavené veci z jej súdneho oddelenia prevedené do súdneho oddelenia sudkyne JUDr. J. M., ktorá dňa 21. 10. 2004 dala pokyn pre zisťovanie adries trvalých pobytov tých účastníkov, u ktorých predchádzajúce doručovania boli bez pozitívneho výsledku.

- keďže podľa správy poštového doručovateľa zo zásielok, nachádzajúcich sa v spise, niektorí žalovaní zomreli, po overení tohto údaja Registrom obyvateľov v Banskej Bystrici je pravdepodobné, že bude existovať dôvod na prerušenie konania podľa § 107 Občianskeho súdneho poriadku.

- zo spisu neboli zistené priesťahy spôsobené sťažovateľkou.

- vzhľadom na vyššie uvedené chronológiu vo veci vykonaných úkonov je nutné pripustiť, že v danom konaní k určitým priesťahom došlo.

- posúdenie zbytočnosti vzniknutých priesťahov ponechávam na zváženie ústavnému súdu; z môjho pohľadu by bolo možné priesťahy považovať za zbytočné len v tom prípade, ak by na tunajšom súde boli vytvorené také podmienky, ktoré by sudcom umožňovali aspoň pri vynaložení maximálneho úsilia, ktoré od nich možno požadovať, konať a rozhodovať vo všetkých pridelených veciach plynulo.“.

Zo spisu zistil ústavný súd v zásade obdobné skutočnosti. Zistil, že po tom, ako okresný súd vydal v októbri 2004 pokyn na zaslanie prípisu týkajúceho sa zistenia pobytu niektorých odporcov v predmetnom konaní, doručil okresnému súdu 7. januára 2005 sťažnosť na prieťahy v konaní právny zástupca odporcu v 24. rade. Okresný súd vydal 26. januára 2005 pokyn na doručenie prípisu kvôli zisteniu okruhu dedičov niektorých odporcov v posudzovanom konaní (po odporkyňi v 45. rade, odporcovi v 35. rade, odporcovi v 15. rade a odporcovi v 20. rade).

Sťažnosti na postup súdu pre prieťahy v konaní podali 27. januára 2005 M. N., odporkyňa v 21. rade; 21. marca 2005 A. M., odporkyňa v 14. rade, J. M., odporkyňa v 12. rade; 20. mája 2005 A. R., odporkyňa v 18. rade; 24. mája 2005 Ľ. J., odporkyňa v 17. rade, Ľ. H., odporkyňa v 27. rade, J. T., odporca v 16. rade, M. S., odporkyňa v 19. rade; 6. júna 2005 M. G., odporkyňa v 22. rade; 12. augusta 2005 M. F., odporkyňa v 10. rade, A. L., odporkyňa v 7. rade, A. N., odporkyňa v 11. rade; 17. augusta 2005 F. L., odporca v 7. rade, O. L., odporca v 13. rade.

Z hľadiska ďalších procesných úkonov okresného súdu ústavný súd zo spisu zistil, že 7. apríla 2005 okresný súd zaslal prípis Okresnému súdu Košice I za účelom zistenia okruhu dedičov a čísla dedičského konania po nebohom Š. S..

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“, a porušenia práva upraveného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“, v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej

ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (II. ÚS 61/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania v zásade považovať také, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu súdu vo veci alebo ktoré iným zákonom predvídaným spôsobom nastoľuje právnu istotu inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (II. ÚS 219/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednáwanej veci.

Pri vyhodnotení doterajšieho konania okresného súdu vo veci sp. zn. 29 C 34/97 podľa uvedených kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd sa čiastočne stotožňuje s názorom okresného súdu, že predmetný spor možno hodnotiť ako skutkovo náročný, s poukazom na *„nutnosť vykonať rozsiahle dokazovanie pri potrebe zabezpečenia procesných podmienok pre konanie vo veci vzhľadom na vysoký počet účastníkov daného konania“*. Aj keď z právneho hľadiska spor „o určenie vlastníctva“ tvorí súčasť štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, z faktického hľadiska je potrebné akceptovať, že na náročnosť konania vplývali od februára 1999 veľký počet žalovaných (pôvodne 53), ako aj ich zmeny, ku ktorým došlo v dôsledku úmrtia niektorých žalovaných v priebehu konania. Táto skutočnosť vyžadovala od okresného súdu, aby počas konania neustále upresňoval ich okruh a zisťoval stav dedičských konaní, čo objektívne mohlo ovplyvňovať dĺžku konania. Žiadna skutková náročnosť však podľa názoru ústavného súdu nemôže ospravedlniť doterajšiu celkovú dĺžku tohto konania.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky ako účastníčky súdneho konania na strane žalovaných, zo spisu vyplýva, že sa stala žalovanou v 18. rade vo februári 1999. Ústavný súd konštatuje, že správanie sťažovateľky neprispelo k zbytočným prieťahom v označenom konaní.

3. Tretím kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prieťahom v súdnom konaní sp. zn. 29 C 34/97, bol postup okresného súdu.

Pôvodná žaloba o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bola podaná na okresnom súde 11. februára 1997. Aj keď okresný súd v počiatočnom období vo veci konal, pričom dvakrát rozhodol o návrhu žalobcu na vydanie predbežného opatrenia a raz rozhodol vo veci samej, nemožno prehliadnúť skutočnosť, že pri odstraňovaní nedostatkov žalobného návrhu nepostupoval sústredene podľa § 43 ods. 1 a § 79 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. V dôsledku toho bolo jeho rozhodnutie uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 13 Co 364/99 z 19. februára 2001 zrušené.

Podľa názoru ústavného súdu dochádzalo k zbytočným prieťahom okresného súdu od 4. mája 2001, keď okresný súd mal doručovať uznesenie krajského súdu účastníkom konania na strane odporcu. Sudkyňa dala pokyn kancelárii na doručenie uznesenia účastníkom konania a výzvy žalobcovi na vykonanie úkonov v zmysle zrušujúceho uznesenia krajského súdu až 4. marca 2002 (nečinnosť v trvaní 10 mesiacov). Okresný súd bol ďalej nečinný od 9. apríla 2003, keď odročil pojednávanie na neurčito, do 21. októbra 2004, keď zisťoval pobyt žalovaných (nečinnosť viac ako 18 mesiacov). Ústavný súd konštatoval, že nezistil existenciu zákonných prekážok, ktoré by bránili tomu, aby tieto jednoduché procesné úkony okresného súdu nemohli byť vykonané skôr, a to aj so zreteľom na doterajší priebeh konania. Od februára 2005 do septembra 2005 okresný súd v zásade žiadne procesné úkony vo veci neurobil, je však potrebné uviesť, že okresný súd v súvislosti so sťažnosťami žalovaných doručenými ústavnému súdu vo veci namietania zbytočných prieťahov v konaní sa opakovane vyjadroval k týmto sťažnostiam a predkladal spis ústavnému súdu. Táto skutočnosť však nemôže byť ospravedlnením nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu v namietanom konaní v období pred februárom 2005.

Argument okresného súdu z 26. októbra 2004, že „*nemá vytvorené také podmienky, ktoré by sudcom umožňovali aspoň pri vynaložení maximálneho úsilia, ktoré od nich možno požadovať, konať a rozhodovať vo všetkých veciach plynulo*“, ústavný súd neakceptoval.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Pretrvávajúci vysoký nápad vecí a v tejto súvislosti nedostatok sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali alebo znižovali zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prietahov.

Ústavný súd so zreteľom na všetky uvedené skutočnosti konštatoval, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97 došlo k zbytočným prietahom v konaní, čím bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

III.

1. V nadväznosti na rozhodnutie o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde prikázal ústavný súd okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 29 C 34/97 konal bez zbytočných prietahov.

2. Pretože ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 29 C 34/97 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľky podľa

čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho považoval za potrebné rozhodnúť aj o priznaní finančného zadosťučinenia.

Sťažovateľka požadovala priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 30 000 Sk, pričom svoju žiadosť odôvodnila postupom okresného súdu a stavom „*právnej neistoty*“, v ktorom sa „*od mesiaca februára 1999 dodnes*“ nachádza.

Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd vzhľadom na doterajší priebeh konania okresného súdu, ktorý vykazoval znaky zbytočných prietáhov v konaní, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu rozhodol, že sumu 20 000 Sk možno považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

3. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré sťažovateľke vznikli v súvislosti s jej zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. Č., ktoré vyčíslil sumou 5 302 Sk (päťtisícristodva slovenských korún) podľa vyhlášky, pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za 1. polrok 2004, ktorá bola 15 008 Sk. Náhrada bola priznaná za dva úkony po 2 501 Sk a dvakrát režijný paušál 150 Sk.

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2005